

Veren tussen het fruit

Wat heeft meer perspectief: fruitteelt in de kippenuitloop of kippen in de boomgaard? Het is een van de vragen die aan de orde komen in het **project Bomen voor Buitenkippen**.

Volgens het statistisch jaarrapport van het PPE waren er in 2011 in Nederland 5,70 miljoen leghennen met uitloop. Samen hebben die hennen ongeveer 2.300 hectare tot hun beschikking. Veel pluimveehouders 'worstelen' met de inrichting: hoe maak je die aantrekkelijk voor de kippen zonder dat het te veel tijd en geld kost? En zonder dat de kippen alles opeten en het een kale natte bedoening wordt?

De komende tweeënhalve jaar kijken pluimveehouders samen met het Louis Bolk Instituut en Bionext naar diverse teelten die in de kippenuitloop mogelijk zijn én gunstig zijn voor bovenstaande uitdagingen én die qua regelgeving toegestaan zijn. De belangstelling voor het project is groot, zowel bij pluimveehouders als bij toeleverende en afnemende bedrijven. Enerzijds omdat men strengere regelgeving voor de inrichting van de uitloop verwacht en men daarop wil vooruitlopen, anderzijds wil men vanwege het imago of de concurrentie de uitloop in allerlei opzichten verbeteren.

Deze winter worden verschillende mogelijkheden verkend, zoals fruitteelt, wilgenenergie-teelt, olifantsgras. In overleg

Interesse?

Geïnteresseerd in Bomen voor Buitenkippen? Meld je aan bij Monique Bestman, e-mail: m.bestman@louisbolc.nl. Maandagmiddag 4 februari is er in Flevoland een excursie met als onderwerp wilgenenergie-teelt, in samenwerking met Probos. Daarna volgt, afhankelijk van de interesse, olifantsgras of een andere teelt.

Zie ook www.bomenvoorbuitenkippen.nl en www.kiplekkeronderdewilgen.nl

WIL STURKENBOOM

Fruitteler Wil Sturkenboom heeft veel schik met de kalkoenen in de boomgaard. Ook leveren ze een leuke afzet op. En een arbeieveld maakten ze helemaal schoon

met pluimveehouders wordt naar interessante excursielocaties gezocht en worden deskundigen uitgenodigd. Op een aantal bedrijven met een interessante aanplant gaan we uittesten hoe de verschillende inrichtingen bevallen.

Eerste bijeenkomst: fruitteelt

Op 18 december was in Almen (Gld) de eerste bijeenkomst van het project. Deze stond in het teken van de combinatie pluimvee en fruit. Fruitteler Wil Sturkenboom van de Warmonderhof Boomgaard deelde zijn ervaringen met kalkoenen, leghennen en vleeskuikens in zijn eigen boomgaard en in de boomgaard die zijn studenten in Engeland begonnen waren. Zeven jaar geleden begon Sturkenboom met vijftig kalkoenen die hij opfokte in een schuur en vanaf acht weken de boomgaard instuurde, overigens zonder nachthok. In het vierde jaar hadden zijn studenten 2.000 kalkoenen die hij verkocht aan Duitsland. Sturkenboom begon met pluimvee omdat hij destijds 30 hectare onbenut gras in zijn boomgaarden had en hij voordelen zag voor de bladvertering, het verminderen van schimmels, het opeten van muizen en het

bemesten en omdat hij op zoek was naar een soort van kringloop op het bedrijf.

De kalkoenen bleken een leuke aanvulling en Sturkenboom had veel schik met de dieren. Ook leverden ze een leuke afzet op. „Toen ze een keer aan de appels begonnen te pikken, heb ik ze in het naastgelegen arbeieveld gedaan. Met verrassende resultaten. Dat veld was nog nooit zo schoon geweest. De planten zelf lieten de dieren staan, maar al het onkruid, de achtergebleven aardbeien en het dode blad hadden ze opgegeten. Bovendien hadden ze het veld bemest.”

MONIQUE BESTMAN

Pluimveehouders Ron en Gracia Verdél wilden met aanplant beschutting creëren in de kippenuitloop. Toevallig viel hun oog op een cursus wijnbouw

prima pluimvee in boomgaarden houden, in elk geval biologische boomgaarden. Het grootste risico – overbemesting - verklein je door met mobiele hokken te werken.

Dat is een ander uitgangspunt dan waar de pluimveehouders op de bijeenkomst mee te maken hebben: deze hebben allemaal een vaste stal met 10.000 tot 20.000 dieren of meer. Een professionele boomgaard in een kippenuitloop met alle bijbehorende investeringen (€40.000 tot €50.000 per hectare) zagen de meeste aanwezigen dan ook niet zitten. Met minder investeringen en met een meer aangepaste aanplant zagen enkele pluimveehouders nog wel kansen, die ze in het kader van het project graag verder willen uitwerken.

Tweede bezoek: wijngaard

Na de lezing reden de deelnemers naar biologisch pluimveebedrijf De Nieuwe Baankreis, waar in de kippenuitloop een wijngaard is. Pluimveehouder Ron Verdél leidde de geïnteresseerden rond en deelde zijn ervaringen. Ron en Gracia Verdél wilden met aanplant beschutting creëren in de kippenuitloop. Toevallig viel hun oog op een cursus wijnbouw. Na een jaar cursus werd

een Achterhoekse coöperatie opgericht. De leden hebben elk een eigen wijngaard, maar laten gezamenlijk wijn maken die ze via allerlei kanalen verkopen. Verdél verkoopt de wijn aan huis. Sinds 2004 zijn er op De Nieuwe Baankreis wijnranken aangeplant. In 2007 werd er drie ton druiven geoogst van anderhalve hectare. Sindsdien loopt de oogst terug door vogelvraat en meeldauw. De collega-wijnbouwers spuiten tegen meeldauw, dus halen hogere opbrengsten.

De doelstelling om de kippen een aantrekkelijke uitloop te bieden is ruimschoots gehaald. De hennen van 47 weken oud zagen er prachtig uit en liepen door de hele uitloop.

Door de werkzaamheden in de wijngaard krijgt Verdél een goede band met de kippen. Door lid te zijn van de coöperatie en de wijn (inmiddels van vooral anderen druiven) te verkopen, is de wijngaard ondanks de niet zo heel hoge opbrengsten, financieel geen fiasco geworden.

Kosten-batenplaatje

Afhankelijk van wat een pluimveehouder belangrijk en plezierig vindt in zijn werk, komt hij uit op een andere kosten-batenanalyse dan zijn collega's. Verdél rekent niet alleen geld mee, maar ook dierenwelzijn, voldoening vinden in 'lekker buiten bezig zijn tussen zijn dieren', een mooie groene uitloop hebben en leuke contacten met collega-wijnbouwers en klanten. En de dieren? Die varen er op De Nieuwe Baankreis in elk geval heel wel bij: de koppels hennen gaan over het algemeen heel goed naar buiten en zitten tot het einde toe prachtig in de veren.

Ook in de boomgaarden van Sturkenboom is verenpikken geen probleem. Een heel stel van de pluimveehouders die naar de bijeenkomst waren gekomen, heeft al enkele tot een paar honderd fruitbomen in de uitloop staan of overweegt aanplant. De bijeenkomst heeft geleerd dat het kosten-batenplaatje voor de combinatie van fruit en pluimvee ietwat gecompliceerd in elkaar zit, maar dat er wel kansen zijn.

Goedkope fruitbomen

Voor wie fruitbomen overweegt: oude hoogstamrassen kun je vaak met subsidie kopen. En: fruittelers ruimen om de zoveel jaar hun boomgaard op. Tweedehands bomen, die je zelf gaat rooien, zijn een stuk goedkoper dan nieuwe. Bovendien zijn ze een stuk robuuster dan het goedkopere jonge plantmateriaal, waarvan de kippen de bast opeten.

Monique Bestman

onderzoeker bij het Louis Bolk Instituut in Driebergen

In de Engelse boomgaard van twee van zijn voormalige studenten lopen al vijf jaar tot 2.000 leghennen op 16 hectare. Hoewel de hennen in de eerste jaren allerlei gezondheidsproblemen hadden, loopt het nu goed. De dieren worden in mobiele hokken gehouden die elke week verplaatst worden. Op dit moment hebben ze Isa Brown-hennen die tot 92 procent leggen. Elke 52 weken worden ze vervangen door nieuwe hennen. Het enige dat niet volgens verwachting is, is dat de dieren geen gram voer minder eten als ze buiten onbeperkt gras kunnen eten. Volgens Sturkenboom kun je